

RĪGAS PLĀNOŠANAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2000 - 2020

RĪGAS PLĀNOŠANAS REĢIONA
ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA
2000 – 2020

Aktualizēta 2008.gadā

RĪGAS PLĀNOŠANAS REĢIONS
RĪGA 2008

SATURS

IEVADS	3
1. NOSTĀDNES RĪGAS REĢIONA ATTĪSTĪBAI	4
1.1. Vispārējais mērķis	4
1.2. Stratēģijas īstenošanas principi	4
1.3. Rīgas reģiona attīstības intereses	5
1.4. Rīgas reģiona attīstības galvenie virzieni	7
2. RĪGAS REĢIONA POTENCIĀLS	9
2.1. Attīstības priekšnosacījumi	9
2.2. Attīstība un situācija	11
2.3. Attīstības procesi un tendences	16
2.4. Risināmie jautājumi un vajadzības	17
3. PERSPEKTĪVA	19
3.1. Vīzija	19
3.2. Rīgas reģiona attīstības prioritātes	19
3.3. Rīgas reģiona attīstības mērķi	20
3.4. Uzdevumi	21
4. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANA UN UZRAUDZĪBA	24

IEVADS

Rīgas reģions kopš 1996.gada ir veidojies kā plānošanas un sadarbības reģions, kas tapis Rīgai, Jūrmalai un Rīgas, Tukuma, Limbažu un Ogres rajoniem un to vietējām pašvaldībām brīvprātīgi apvienojoties kopīgas attīstības veicināšanai. Tas tika izveidots, lai radītu kopēju platformu attīstības plānošanai, reģionālās politikas veidošanai, investīciju piesaistei un saskaņotām rīcībām, lai, īstenojot kopējus mērķus, panāktu ātrāku reģiona izaugsmi un konkurētspējas pieaugumu.

Kopīgu lēmumu izstrādei un reģiona attīstības darba koordinācijai 1998.gadā tika izveidota sabiedriska organizācija „Rīgas reģiona attīstības padome”. 2001.gadā kā s/o Rīgas reģiona attīstības padomes izpildinstitūciju izveidoja „Rīgas reģiona attīstības aģentūru”. 2003.gadā Rīgas plānošanas reģions ieguva jaunu statusu, kļūstot par valsts iestādi ar valsts budžeta finansējumu tās noteiktu plānošanas koordinācijas funkciju izpildei.

Rīgas reģiona attīstības stratēģija ir gan ilgtermiņa reģiona attīstības politikas dokuments, gan arī tā veidošanās procesa atspoguļojums. Stratēģijas izstrāde aizsākās 1997.gadā. Tā tika apstiprināta 2000.gadā. Kopš 2003.gada notikusi, un arī turpmākajos gados ir paredzama reģiona funkciju tālāka paplašināšanās. Tāpēc Attīstības padome nolēma 2008.gadā izvērtēt Rīgas reģiona attīstības stratēģijas dokumentu atbilstoši situācijai un to aktualizēt.

Stratēģijas izstrādes mērķis ir noteikt reģiona ilgtspējīgas un līdzsvarotas attīstības pamatnostādnes, orientierus mērķus un uzdevumus, lai uz vietējās, reģionālās un starptautiskās sadarbības pamata strādātu kopējai reģiona izaugsmei.

Aktualizētā Rīgas reģiona attīstības stratēģija 2000.-2020.gadam ir pamatdokuments reģionā apvienojušos pašvaldību uz partnerattiecībām, balstītai saskaņotai lēmumu pieņemšanai un rīcībai. Stratēģija iezīmē reģiona attīstības mērķus un uzdevumus, ko nevar veikt viena atsevišķa pašvaldība, bet kam nepieciešama savstarpēja vienošanās un kopējas rīcības. Stratēģijas īstenošana paredzami radīs priekšnoteikumus reģiona un visu tajā ietilpstošo pašvaldību ilgtspējīgai attīstībai.

Stratēģija izstrādāta saskaņā ar Latvijas Republikas politikas plānošanas dokumentos, Rīgas reģiona starptautiskajos sadarbības projektos un Eiropas telpiskās attīstības perspektīvā formulētajām vadlīnijām un nostādnēm, ciktāl tās atbilst vai skar Rīgas reģiona attīstības intereses. Izvirzot mērķus un uzdevumus Stratēģija pamatojas uz Rīgas reģiona nākotnes vīziju.

Aktualizētā Rīgas reģiona attīstības stratēģijā pamatvilcienos tiek saglabātas reģiona attīstības pamatnostādnes un mērķi. Darbs to sasniegšanai atbilst reģiona kā sadarbības institūcijas būtībai – balstīts uz vienošanos starp pašvaldībām, kur reģions ir pašvaldību savstarpējā, kā arī pašvaldību un valsts institūciju sadarbības telpa, kurā sadarbība starp attīstības dalībniekiem izpaužas kā:

- Viedokļu apmaiņa un saskaņošana;
- Atsevišķu interešu tuvināšana un kopējo interešu noteikšana (vienošanās);
- Kopēju attīstības mērķu noteikšana;
- Vienošanās par kopējiem uzdevumiem un konkrētiem līdzekļiem to veikšanai.

1. NOSTĀDNES RĪGAS REĢIONA ATTĪSTĪBAI

1.1 VISPĀRĒJAIS MĒRĶIS

Rīgas reģiona attīstības vispārējais mērķis ir:

Veicināt reģiona ekonomisko izaugsmi, konkurētspējas paaugstināšanos un integrēšanos Baltijas jūras reģiona telpā un Eiropā, iedzīvotāju labklājības stabilu un būtisku pieaugumu un veselīgas un drošas vides saglabāšanu, radot priekšnosacījumus reģiona ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai.

1.2. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANAS PRINCIPI

Stratēģijas īstenošana balstās uz principiem, kas tiek plaši izmantoti Eiropas Savienības valstīs un ir akceptēti Latvijas Republikas Reģionālās attīstības likumā (2002.g.) un Latvijas reģionālās politikas pamatnostādnēs (2003.g.).

Stratēģijas īstenošanā īpaša nozīme ir:

- *Ilgspējīgas attīstības principam*, kas paredz nodrošināt nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu un kultūras mantojuma saglabāšanu.
- *Sinergijas radīšanas principam*, kas paredz, ka dažādas politikas un rīcības papildina viena otru, tādējādi palielinot rezultāta efektu.
- *Interesu saskaņotības principam*, kas paredz reģiona attīstības plānus izstrādāt saskaņā ar citiem plāniem un programmām, kā arī saskaņot tajos valsts, reģiona, pašvaldību un privātās intereses.
- *Daudzveidības principam*, kas paredz nodrošināt jebkurā teritorijā un apdzīvotā vietā dabas vides, kultūrvides, resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību.
- *Subsidiaritātes principam*, kas paredz augstāka līmeņa institūcijas neiejaukšanos zemāka līmeņa institūcijas kompetencē.
- *Atklātības principam*, kas paredz informēt vietējo sabiedrību par reģiona attīstības jautājumiem, iesaistīt iedzīvotājus un daudzveidīgas interešu grupas projektu izstrādāšanā un īstenošanā.
- *Identitātes principam*, kas paredz, ka reģiona attīstības plāniem jābalstās uz šīs vietas īpatnējiem apstākļiem un resursiem.
- *Konkurences principam*, kas paredz, ka dažādām koncepcijām un projektiem jārada līdzvērtīgi priekšnosacījumi atšķirīgu sabiedrības locekļu – fizisko un juridisko personu – darbībai.
- *Partnerattiecību principam*, kas paredz, ka attīstības projektu izstrādāšanā un īstenošanā iesaistījušās institūcijas un personas savā darbībā ir līdztiesīgas un lēmumi tiek pieņemti, savstarpēji vienojoties.
- *Nepārtrauktības un pēctecības principam*, kas paredz iespēju, mainoties spēkā esošās stratēģijas pamatojumam, grozīt šo stratēģiju, saglabājot tās daļas, kuru pamatojums nav mainījies.

1.3. RĪGAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS INTERESES

Rīgas reģiona intereses Latvijā

Rīgas reģiona relatīvi augstā darboties spēja (kapacitāte) noteic tā lomu Latvijas attīstībā. Reģions, it īpaši reģiona centrālā daļa kopā ar Rīgas pilsētu, ir Latvijas attīstības virzošais reģions un līdz ar to - Latvijas reģionālās attīstības “mezgla” telpa. Rīgas reģiona un Latvijas kopīgās izaugsmes interesēs ir:

- veicināt reģiona kā kopuma ekonomiskā, sociālā, vides un kultūras potenciāla attīstību, tādējādi palielinot tā konkurētspēju un pievilcību investoriem;
- veicināt reģionāla līmeņa dialogu ar valsti, aizsargājot un pārstāvot reģiona kopējās intereses, tādējādi radot priekšnosacījumus vienotai reģiona attīstībai;
- būt par smadzeņu centru, kas pielāgo Eiropas reģionu zināšanas, tehnoloģijas un pārvaldes pieredzi mūsu valsts vajadzībām un palīdz tās apgūt citiem Latvijas reģioniem;
- veicināt sadarbību ar kaimiņu reģioniem, īpaši funkcionālā reģiona ietvaros, risinot ilgtspējīgas attīstības, sabiedriskā transporta u.c. jautājumus, īstenojot kopīgus projektus un līdzdarbojoties starptautiskajos pārrobežu projektos;
- kļūt par 21. gadsimta modelim atbilstošu pilsētu – piepilsētu un lauku sadarbības paraugreģionu.

1. attēls. Rīgas reģions un tā funkcionālās ietekmes telpa

Rīgas reģiona intereses Baltijas jūras reģionā un pasaulē

Rīgas reģiona interesēs ir izveidot sadarbību ar citiem – Eiropas partneru reģioniem perspektīvās attīstības sfērās, kā zināšanas, inovācijas un IT, kultūra un ilgtspējīga vides resursu attīstība, kopīgi reaģējot uz pasaules mēroga procesiem: pasaules ekonomikas globalizāciju; informācijas tehnoloģiju attīstību; vides problēmām, starptautisko organizāciju lomas pieaugumu un ES valstu konsolidāciju.

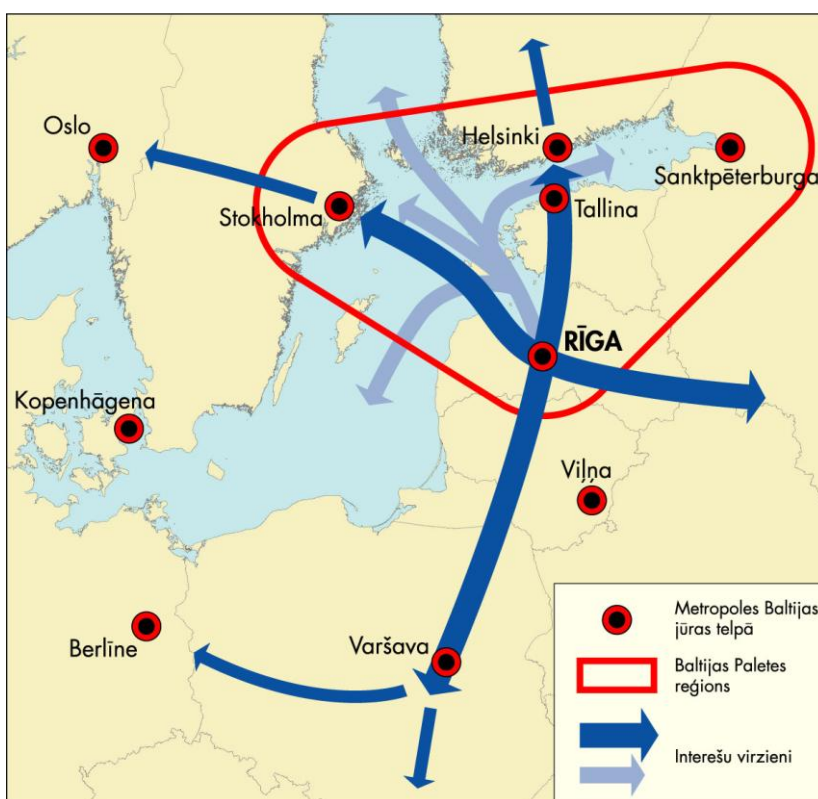
Rīgas reģiona interesēs ir aktīvi iekļauties Baltijas jūras telpā, stiprinot sadarbību ar citām Baltijas jūras metropolēm. Tiek prognozēts, ka Baltijas jūras reģions būs tas Eiropas reģions, kur tuvākajās desmitgadēs notiks visstraujākā attīstība Eiropā. Tāpēc no ekonomiskā attīstības viedokļa Rīgas reģionam ir tik nozīmīgi iegūt savām spējām atbilstošu vietu šajā telpā. Reģiona interesēs ir arī aktīvi iekļauties Baltijas jūras reģiona telpiskās attīstības politikas veidošanā – VASAB, Baltic21 u.c. kuru ietvaros izstrādātā politika, noteiks Baltijas jūras valstu reģionu turpmākās sadarbības ievirzes.

Tuvākajā starptautiskajā telpā Rīgas reģionam ir svarīgi nepalikt nomaļus, bet cieši iekļauties Baltijas jūras reģiona metropoļu sadarbības telpā, palielinot tajā savu lomu un ietekmi un izmantojot iespēju kopīgi iziet tālāk pasaulē. Baltijas jūras telpā Rīgas reģionam ir īpaši svarīgi stiprināt sadarbību ar *Stokholmas – Mēlara reģionu, Stokholmas lēni un Stokholmas pilsētu, kā pretsvaru augošajai, ciešajai sadarbības asij starp Ūsimā (Helsinku) reģionu un Tallinas reģionu, kā arī St. Pēterburgu.*

Nākamajā desmitgadē ir svarīgi veicināt jaunu reģiona konkurētspēju starpkontinentālā mērogā, attīstot sazarotu gaisa satiksmi un efektīvāku Rīgas ostu un reģiona mazās ostas, kā arī Latvijas dzelzceļa savienojumus ar Ukrainu, Vidusāzijas valstīm un Ķīnu.

Rīgas reģiona galvenie interešu virzieni starptautiskajā telpā ir:

- Sadarbība un attīstība Baltijas jūras reģionā – vienā no Eiropas potenciālajiem straujas attīstības areāliem;
- Sadarbība un attīstība Baltijas Paletes reģiona ietvaros – ar Stokholmas, Helsinku, St. Pēterburgas, Tallinas pilsētām un to reģioniem, īpaši stiprinot sadarbību ar Stokholmas-Mēlara reģionu;
- Austrumu – Rietumu plūsmu nodrošināšana, rodot sadarbības partnerus Vācijā (Berlīne, Hamburga, u.c.), Dānijā, Beniluksa valstīs u.c.;
- Ziemeļu – Dienvidu satiksmes, tūrisma un citu ekonomisko aktivitāšu attīstība, stiprinot sadarbību Via Baltica telpiskās attīstības zonā;
- Sadarbība ar Eiropas Savienības un NATO stratēģiskajiem partneriem, īpaši gaisa satiksmes un enerģētikas jomās;
- Sadarbība un plūsmu nodrošināšana ar Vidusāzijas, Austrumāzijas un Dienvidaustrumāzijas reģioniem.

2. attēls. Rīgas reģiona galvenie interešu virzieni

1.4. RĪGAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS GALVENIE VIRZIENI

1. virziens **RĪGAS REĢIONS – LATVIJAS INTEGRĒTAS ATTĪSTĪBAS VIRZĪTĀJS, KONKURĒTSPĒJĪGS EIROPAS UN PASAULES REĢIONS**

Latvijā 2008.gada beigās vienīgi Rīgas reģionam ir pietiekams potenciāls, lai sekmīgi izietu pasaulē un tādējādi veicinātu arī citu Latvijas reģionu un visas valsts panākumus starptautiskā arēnā. Rīgas reģions ir strauji augošs metropoles reģions, kuram starptautiskajā telpā ir jāpilda attīstības virzītāja funkcijas. Tam jāiegūst starptautiska ietekme un tirgus citu partneru/konkurentu jau agrāk apgūtajā telpā gan sadarbojoties, gan sacenšoties ar tiem.

Rīgas reģiona sekmes citu Eiropas un Ziemeļeiropas – Baltijas jūras valstu reģionu sacensībā noteiks tā spēja veidot un īstenot politiku, kas nodrošina konkurētspējas pietiekami strauju pieaugumu ekonomikā un līdztekus arī sociālā kapitāla vairošanā, vides kvalitātē un pārvaldes kapacitātē.

Rīgas reģiona sekmīgas darbības priekšnosacījums dinamiska un mūsdienīga reģiona lomā Baltijas jūras baseina un Eiropas telpā ir tā spēja kļūt par:

- aktīvas, dinamiskas un daudzveidīgas uzņēmējdarbības reģionu, atvērtu un drošu investīcijām izdevīgu sadarbības partneri Latvijā, Baltijas jūras telpā un Eiropā;
- starptautiski atzītu pakalpojumu centru;
- uz jaunām idejām un zināšanām balstītas visaptverošas un efektīvas attīstības politikas konsekventu virzītāju;
- reģionu, kur augsta izglītības, zināšanu un pētniecības loma tautsaimniecības attīstībā;
- ērti, droši un ātri sasniedzamu Eiropas transporta mezglu Rietumu – Austrumu tranzīta nodrošināšanā un perpektīvā izvērst Ziemeļu – Dienvidu virziena transporta saiknes.

2. virziens **RĪGAS REĢIONS – IEKŠĒJI SPĒCĪGS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS REĢIONS**

21.gadsimtā reģionu panākumus vairs nenodrošina tikai izdevīga atrašanās vieta un esošo resursu sekmīga izmantošana. Jāīsteno politika, kas virzīta uz reģiona konkurētspējas paaugstināšanu. Panākumi gaidāmi, ja reģions spēj paaugstināt visu iedzīvotāju darboties spēju un ieguldīt līdzekļus tā veida infrastruktūrās, kuras vajadzīgas efektīvai uzņēmējdarbībai. Tostarp ir arī labi strādājoša pārvalde. Par reģionāla un vietēja līmeņa uzdevumu kļūst arī tādu jautājumu risināšana kā ekonomikas nepietiekams pieaugums vai pārāk augsta bezdarbs.

Iekšēji spēcīga Rīgas reģiona ar ilgtspējīgu tautsaimniecību un sociālo vidi veidošanās priekšnosacījums ir tā spēja kļūt par:

- uz jaunām idejām un zināšanām balstītas, visus attīstības aspektus un tautsaimniecības sektoros aptverošas, efektīvas attīstības politikas konsekventu virzītāju, kas veicinātu inovatīvu mazo un vidējo uzņēmumu uzplaukumu;
- reģionu, kur veidojas policentrisks apdzīvojums un spēcīgs mazo pilsētu tīkls nodrošina lauku ekonomikas dažādošanu un darba vietas lauku iedzīvotājiem;
- reģionu, kur tautsaimniecības attīstīšana, dabas un kultūrvēsturisko vērtību izmantošana notiek respektējot nākamo paaudžu intereses;
- reģionu, kurā efektīvi un savstarpēji koordinēti darbojas visas vietējās pašvaldības un ir sakārtota publiskās pārvaldes sistēma.

3. virziens **RĪGAS REĢIONS – AUGSTAS DZĪVES KVALITĀTES REĢIONS**

Priekšnosacījumus labvēlīgu apstākļu radīšanai dzīves kvalitātes būtiskai un ilglaicīgai uzlabošanai, veselīgas sabiedrības attīstībai, var izveidot, apvienot Rīgas reģiona pašvaldību spēkus vienotas ilgtspējīgas attīstības politikas īstenošanai, paredzot:

- uzlabot lauku teritoriju, mazo pilsētu un Rīgas sasniedzamību, pamatojoties uz efektīvu, savstarpēji saskaņotu, iedzīvotājiem ērtu un drošu, un videi draudzīgu sabiedriskā transporta sistēmu;
- nodrošināt cilvēkiem pievilcīgu, veselīgu un drošu dzīves un darba vidi, atzīstot, ka, veselīga sabiedrība ir galvenā vērtība;
- attīstīt aktīvu informācijas un zināšanu sabiedrību, nodrošinot reģionā uz attīstību vērstu izglītības un modernās infrastruktūras pieejamību;
- izkopt reģiona unikālās lauku un urbānās ainavas un savdabīgo un kultūrvēsturiski bagāto kultūrvidi, lai pārliecinoši ieņemtu savam potenciālam atbilstošu vietu Eiropas un Baltijas jūras kultūrtelpā;
- radīt atpūtai un tūrismam pievilcīgu vidi, kas veidota, izkopjot esošās tradīcijas un saglabājot dabas un kultūras vērtības;
- veikt koordinētu, uz attīstību vērstu un ar sabiedrības līdzdalību veidotu integrētu reģiona attīstības plānošanu.

2. RĪGAS REĢIONA POTENCIĀLS

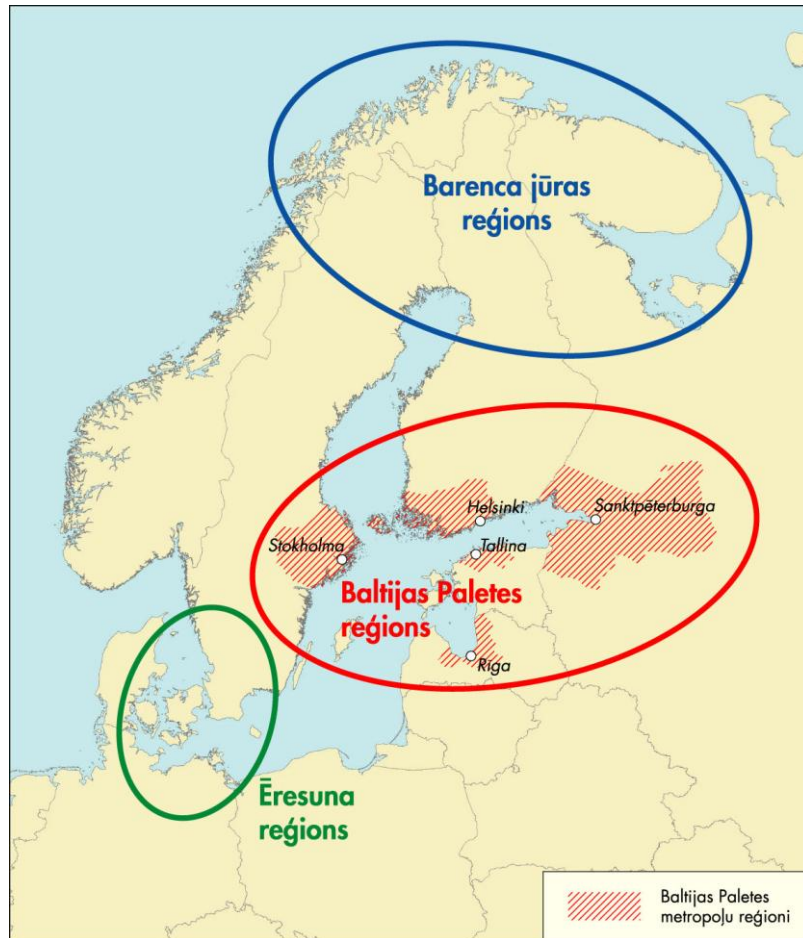
2.1. ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOSACĪJUMI

Ģeogrāfiskais novietojums

Rīgas reģiona novietojums ir savdabīgs ar tā atrašanos vienlaicīgi pie jūras un kontinenta dziļumā, ar izciliem priekšnosacījumiem sakaru un vidutāja lomas attīstīšanai starptautiskā un nacionālā mērogā. Rīgas reģions ģeogrāfiski ir vienlīdz ērti sasniedzams no dažādām Eiropas vietām. Tas atrodas Latvijas un Baltijas valstu vidū, Austrum- un Rietumeiropas saskares telpā un pieder Baltijas jūras telpas centrālajai daļai, vienam no mūsdienu pasaules straujas attīstības potenciālajiem centriem Baltijas Paletes reģionam, kas līdz ar Rīgas reģionu, ietver Zviedrijas, Somijas, Igaunijas un Krievijas Ziemeļu metropoles St. Pēterburgas metropoļu reģionus.

3. attēls. Rīgas reģions Eiropā

4. attēls. Rīgas reģions centrālajā Baltijas jūras reģionā

Daba un ainavas

Piekrastes dabas kompleksi, Daugavas, Lielupes un Gaujas, kā arī Salacas lejtece un grīva, piejūras ezeri un mitraines, plaši meži un balto smilšu pludmales 200 km garumā, kā arī lauku un urbāno teritoriju mija, rada bagātu dabas un kultūrainavu mozaīku. Apmēram 10% no reģiona kopplatības veido aizsargājamās dabas teritorijas, t.sk. starptautiskas nozīmes (Engures un Kaņiera ezeri, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, dabas parks Abavas senleja u.c.) un Gaujas un Ķemeru nacionālie parki. Pilsētu tuvumā daudzviet ir saglabājusies mazskarta dabas vide. Dabas tuvums dzīves vietām, iespēja īsā laikā no pilsētas nokļūt pludmalē, mežā, pie ūdeņiem piešķir dzīvei Rīgas reģionā īpašu vērtību.

Kultūrvēsturiskais mantojums

Rīgas reģions ir daudzpusīgu kultūru mijiedarbības telpa ar bagātu kultūrvidi. Tajā sastopams dažādu kultūru - baltu, līvu, vikingu, vācu, krievu un zviedru kultūrvēsturiskais mantojums un tādas vēsturiskas vērtības kā Daugavas ceļš no varjagiem līdz grieķiem un senās Hanzas pilsētas Rīga un Limbaži. Savdabīgs kultūrvēsturiskais mantojums ir zvejniekciemi un koka vasarnīcu rajoni jūras piekrastē. Reģiona kultūras pieminekļi izvietojas galvenokārt apdzīvotajās vietās un atspoguļo arī apdzīvojuma attīstības vēsturi. Tostarp ir viduslaiku nocietinātās pils, baznīcas, pilsētu centri, muižu apbūve un citi dažādos periodos tapuši objekti, vietas, kas saistītas ar ievērojamiem cilvēkiem vai īpašiem notikumiem. Eiropas kultūras kontekstā tie ienes īpašu akcentu ar savu īpatnējo identitāti, kura veidojusies dažādu kultūru un stilistisku strāvojumu ietekmē.

2.2. ATTĪSTĪBA UN SITUĀCIJA

Apdzīvojuma struktūra

Reģiona apdzīvojuma struktūru vēsturiski veido daudzveidīga dažāda tipa apmetņu mija: atsevišķas lauku sētas, sētu kopas, ciemi un pilsētas, lielpilsēta Rīga un tās tiešai ietekmei pakļautā areāla piepilsētas apdzīvojums. Apbūves un dzīves vides kvalitātes šajās apmetnēs ir atšķirīgas. Veidojas kontrasti starp centru un nomalēm gan pilsētu iekšienē, gan reģionā kopumā. Kontrastu faktors ir gan trūkums, gan arī viens no vispārattīstītajiem attīstību veicinošajiem apstākļiem.

Reģiona apdzīvoto vietu iekšējās telpas struktūrā 21.gadsimtā vērojamas īpaši dinamiskas izmaiņas, sevišķi Pierīgā. Straujas apbūves attīstības periodā nepieciešams iegrozīt apbūves izplūšanu jaunās platībās uz bijušo lauksaimniecības un meža zemju rēķina pavēršot mājokļu būvniecības koncentrēšanos jau esošajos ciemos un pilsētās. Jaunā dzīvojamā apbūve pēc iespējas jākoncentrē esošo apdzīvoto vietu robežās. Tikpat svarīgi ir esošo un jauno apdzīvoto vietu nodrošināšana ar nepieciešamo sociālo, inženiertehnisko un transporta infrastruktūru.

Reģionā izveidojusies izteikti monocentriska apdzīvojuma struktūra ar Rīgu kā galveno centru. Apdzīvojuma monocentriskās attīstības tendence, kas spilgti izpaužas kopš 20.gs. otrās puses turpinās arī tagad. Tas izpaužas tādā parādībā kā atsevišķu apdzīvoto vietu apbūves saplūšana Pierīgā. Reģiona ilgtspējīga attīstība saistāma ar Rīgas atslogošanu, veidojot policentrisku apdzīvojuma struktūru. Mazpilsētu loks 40-70 km attālumā no Rīgas (Saulkrasti, Limbaži, Ogre, Tukums u.c.) iezīmē labas ilgtspējīga apdzīvojuma reģionālās struktūras veidošanas potences.

Iedzīvotāji

Rīgas reģionā 2008.gada sākumā dzīvoja gandrīz 1,1 milj. cilvēku vai 48% Latvijas iedzīvotāju (pilsētās – 950 tūkst., lauku apvidos – 150 tūkst.). Vidējais apdzīvotības blīvums ir 105 cilv./km², bet reģiona centrālajā daļā (Rīga, Jūrmala, Rīgas rajons) – 280 cilv./km². Reģiona centrālā daļa ir tas Latvijas apvidus, kur iedzīvotāju koncentrācija samērojama ar rādītājiem, kas raksturo vairuma Eiropas valstu, tostarp Skandināvijas valstu, metropoļu reģionus. Darbspējas vecumā reģionā 2007.gadā bija 66 % iedzīvotāju, vecāki par darbspējas vecumu – gandrīz 21.0%. Demogrāfiskā slodze uz 1000 darbspējīgiem – 515, ir nedaudz zemāka nekā Latvijā vidēji – 535.

Ekonomiski aktīvo un nodarbināto cilvēku īpatsvars ir augstāks nekā Latvijā vidēji, savukārt reģistrēto bezdarbnieku – zemāks. Paredzams, ka iedzīvotāju skaits turpmāk samazināsies. Vienlaikus palielināsies iedzīvotāju skaits, kuri būs pārsnieguši likumā noteikto darbspējas vecumu. Šī tendence var jūtami ietekmēt reģiona tautsaimniecības attīstību.

Sociālā attīstība

Iedzīvotāju labklājība. Pēdējo gadu laikā iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi kopumā ir pieauguši. Visstraujāk tas noticis reģiona centrālajā daļā, kur pēdējos 5 gados ieņēmumu apjoma pieaugums ir dubultojies. Tā kā pieaugums nesadalās viendabīgi, palielinājusies plaisa starp pilsētu un lauku iedzīvotājiem, notiek reģiona pašvaldību diferencēšanās. Rīgas reģionā, tāpat kā Latvijā kopumā, ienākumi koncentrējas nelielā sabiedrības daļā, vidusslānis ir vāji attīstīts. Iedzīvotāju sadalījumu pēc ienākumiem raksturo augsts zema ienākuma mājsaimniecību īpatsvars. Sabiedrībā, it īpaši laukos, pieaug sociālā nevienlīdzība. Nabadzība tiek samazināta galvenokārt ar pasīvām metodēm (naudas u.c. veida pabalstiem).

Mājokļi. Reģionā atrodas gandrīz 45% valsts dzīvojamā fonda. Vairāk nekā 60% šī fonda atrodas Rīgas pilsētā. Viens reģiona iedzīvotājs ir nodrošināts ar vidēji 22 m² kopējās platības. Rādītāja vērtība ir uz pusi mazāka nekā Skandināvijas valstīs. Dzīvojamā fonda struktūrā dominē dzīvokļi daudzstāvu ēkās. Īpaši augsts šādu dzīvokļu īpatsvars ir 1960-1990-os gados celtās, pārsvarā 5-9 stāvu sekciju tipveida ēkās, kas Rīgā veido 50-55% dzīvojamā fonda. Mājokļu un dzīvojamās vides kvalitāte nav augsta. Esošā dzīvojamā fonda nolietošanos tikai daļēji aizkavē atjaunināšana. Jaunu mājokļu būvniecība Rīgas reģionā, sevišķi Rīgā un Pierīgā notiek aktīvāk nekā citos Latvijas reģionos, sevišķi laikā no 2004. līdz 2007.gadam, kad ļoti aktīvi attīstījās nekustamā īpašuma tirgus.

Izglītība. Vispārējo izglītības iestāžu (vidusskolu un ģimnāziju) tīkls visumā atbilst iedzīvotāju izvietojumam. Skolu piepildījums vidēji augstāks nekā citos Latvijas reģionos. Reģionā atrodas gandrīz puse no Latvijas arodskolām un tās nodrošina lielāku apgūstamo profesiju dažādību nekā citos Latvijas reģionos. Starp Rīgas reģiona vidējām speciālām mācību iestādēm ir Latvija unikālas, piemēram, Emīla Dārziņa mūzikas skola, Jāņa Rozentāla mākslas skola u.c. Rīgā atrodas 26 no valsts 32 augstskolām, kurās mācās 80% visu studentu. Tikai Rīgā var iegūt augstāko izglītību tēlotājmākslā, mūzikā un citās kultūras jomas nozarēs, kā arī virknē plaši pieprasītu specialitāšu, piemēram, medicīnā. Nepietiekamās investīcijas izglītības sistēmā, iestāžu un izglītības satura koordinācijas trūkums, izglītības programmu neatbilstība dinamiski mainīgajam tirgus pieprasījumam un uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstības vajadzībām mazina Rīgas reģiona konkurētspēju Eiropā un Baltijas jūras reģionā.

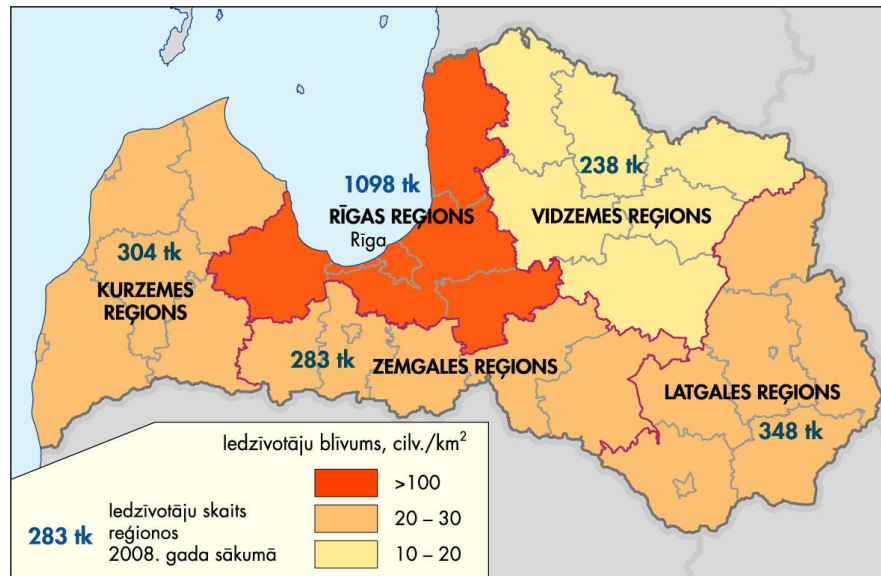
Veselības un sociālā aprūpe. Rīga joprojām ir valsts nozīmīgākais veselības aprūpes centrs, kas apkalpo gan reģiona, gan arī visas Latvijas iedzīvotājus. Lielu iedzīvotāju grupu zemais labklājības līmenis un līdzekļu trūkums medicīnas iestādēs negatīvi ietekmē iedzīvotāju veselību - zems vidējais mūža ilgums, augsta zīdaiņu mirstība u.c. Sociālās aprūpes pamatu veido pilsētās un laukos izvietotie valsts un pašvaldību bērnu nami, bērnu sociālās aprūpes centri un veco ļaužu pansionāti. Dzīves apstākļi tajos ne vienmēr atbilst mūsdienu prasībām.

Kultūraktivitāte un konkurētspēja. Latvijas kultūras potenciāls patlaban ir nozīmīgākais reāli pastāvošais priekšnosacījums Latvijas līdzvērtības nodrošināšanai saskarsmē ar spēcīgākajām Baltijas jūras telpas un Eiropas valstīm. Ne mazāka nozīme tam ir valsts iekšienē, stimulējot nacionālā lepnuma jūtu un nacionālās identitātes apziņas veidošanos. Kultūras potenciāls – opera, 9 profesionālie teātri, virkne privātu un Tautas teātru, Valsts simfoniskais orķestris, Valsts koris u.c. muzikāli kolektīvi, kori un dažādi ansambļi, kas darbojas vairumā pašvaldību, Latvijas Nacionālā bibliotēka un bibliotēkas katrā pašvaldībā, muzeji Rīgā un provincē – veido ievērojamu daļu no reģiona sociālā kapitāla. Šī potenciāla iespējas pierāda sasniegumi starptautiskās radošās sacensībās – konkursos, izstādēs un citos līdzīga veida pasākumos, kā arī kultūras dzīves aktivitāte Rīgā un ap to. Rīgas reģiona vadošā loma kultūras jomā nav nejauša. Kultūras aktivitātēs visspilgtāk izpaužas reģiona cilvēku spējā radoši reaģēt uz dzīves parādībām, uztvert un inovatīvi izmantot jaunas ietekmes.

Zinātne. Rīga ir galvenais Latvijas zinātnes centrs. Spēcīgākās nozares ir informāciju tehnoloģijas un programmēšana, biomedicīna un biotehnoloģijas, jūras un hidroekoloģija, letonika. Rīgas reģions 1990-tajos gados zaudēja ievērojamu daļu intelektuālo resursu. 21.gadsimtā zinātniskās darbības jomas sašaurināšanās vairs nenotiek, bet tā attīstība arvien vairāk atpaliek vadošo Eiropas un pasaules metropoļu reģioniem. Tas rada risku atpalikt globālajā sacensībā un kļūt par mazattīstītu reģionu.

Cilvēkresursi. Rīgas reģiona un sevišķi Rīgas pilsētas iedzīvotājus raksturo augstāks nekā valstī vidējais izglītības līmenis (augstāks cilvēku ar augstāko izglītību īpatsvars, zemāks mazizglītoto īpatsvars), augstāka sabiedriskās dzīves un radošā aktivitāte, pārmaiņās aktīvo cilvēku augstāks īpatsvars. Teikto apliecina reģionā reģistrēto uzņēmumu, politisko partiju un nevalstisko organizāciju augstais īpatsvars Latvijas uzņēmumu un sabiedrisko institūciju kopumā.

Kultūras, izglītības, ekonomisko un sociālo institūciju darbība, kā arī radošo procesu norises kvantitāte un kvalitāte, apliecina, ka Rīgas reģionā pastāv priekšnosacījumi veidot attīstību uz zināšanām un radošas darbības pamata, uzņemties inovatīva attīstības centra lomu Latvijā un Baltijā.

5. attēls. Rīgas reģions Latvijā

Sasniedzamība un satiksme

Rīgas reģions ir Latvijas galvenais starptautisko un vietējo pasažieru un kravu transporta mezglpunkts. Rīgas reģionā dzelzceļu un autoceļu tīkls ir salīdzinoši blīvs, tas nodrošina radiālu Rīgas sasaisti ar plašu iekšzemes telpu. Tomēr transporta infrastruktūras kvalitāte nav pietiekama, lai nodrošinātu ātrgaitas satiksmi. Sabiedriskā pasažieru transporta loma ir nepietiekama un iedzīvotāji ikdienas kustībā lielu lomu plaši izmanto individuālo autotransportu. Ar autotransportu un pa dzelzceļu pārvadāto pasažieru proporcija būtiski mainījies par labu autotransportam. Ceļu seguma atjaunošanas tempi ir nepietiekami, noveco sliežu ceļi, satiksmes līdzekļi – autobusi, dzelzceļa ritošais sastāvs. Šī iemesla dēļ ir Rīgas labi attīstītā piepilsētas dzelzceļa tīkla kā metropoles reģiona sabiedriskā transporta „karkasa” loma tiek zaudēta.

Rīgas reģionā ik gadus arvien vairāk tiek izmantotas vieglās automašīnas un strauji ir pieaugusi satiksme pa reģiona autoceļiem, tā ik pēc 5 gadiem dubultojas, pastāv salīdzinoši ļoti liels negadījumu skaits, pieaug piesārņojums un spiediens uz dabas, kā arī uz apdzīvoto vietu dzīves vidi. Ik gadus pieaug sastrēgumi pilsētu pievadceļos un ielās, tie nevēlami ietekmē sasniegjamību un pilsētvides kvalitāti.

Būtisks šķērslis pārvadājumu organizēšanas optimizācijai ir koordinācijas trūkums starp dažādiem transporta un pārvadājumu veidiem un vāja sasaiste ar starptautiskiem, pilsētu, starppilsētu un vietējās nozīmes pārvadājumiem.

21.gadsimtā būtiski uzlabojusies Latvijas sasniedzamība ar gaisa un auto transportu. Šajos divos transporta veidos nepārtraukti palielinās plūsmu apjomi. Pretējs process notiek dzelzceļa pasažieru satiksmē. Jūras pasažieru satiksmē pastāv noturīga atpalcība, kas starptautiskā telpā sasniedzamības jomā kavē Rīgas reģiona konkurētspēju un attīstību.

Stratēģiska nozīme ir reģionu šķērsojošo Via Baltica un Austrumu-Rietumu transporta koridoru attīstībai. Tas reģionam rada izdevīgus priekšnosacījumus reģiona attīstībai, turklāt, pārvarot dzelzceļa un jūras pasažieru satiksmes atpalcību, ir ļoti labas iespējas sasniedzamības uzlabošanai un iekļauties starptautiskajā Eiropas transporta tīklā. Priekšnosacījums potenciālo satiksmes “vārtu” (*gateway*) funkciju veikšanai ir kompleksas – savstarpēji papildinoši saskaņotas un tehniski modernas reģiona transporta sistēmas izveidošana.

Jaunai reģiona attīstībai ir nepieciešama Rīgas un reģiona mazo ostu attīstība efektivitātes un starptautiskas nozīmes specializācijas virzienos, paverot plašāku reģiona attīstību, gan lokālā, gan starptautiskā dimensijā. Dzelzceļa infrastruktūras paplašināšana un modernizēšana ir nepieciešamība starptautisko kravu pārvadājumu konkurencē, turklāt tā paver iespējas daudzveidot, izmantojot dzelzceļu sabiedriskā transporta sistēmā. Stratēģiski veicināma ir Rīgas lidostas un ar to saistītās biznesa un loģistikas infrastruktūras paplašināšana.

Infrastruktūra

Telekomunikācijas. Rīgas reģionā tiek piedāvāti fiksēto publisko un strauji attīstošies mobilo telefonu sakaru pakalpojumi, kurus nodrošina “Latvijas Mobilais Telefons”, “TELE2”, „BITE Latvija”, „Triatel”, „Telekomunikāciju grupa” u.c. Fiksētā publiskā telekomunikāciju tīkla modernizācijas rezultātā lielākais īpatsvars ir ciparu sistēmai pieslēgto abonētu līnijām. Mobilo telefonu lietotāju skaits pastāvīgi palielinās un sastāda aptuveni 70%. Tāpat Interneta pakalpojumus ikdienā izmanto apmēram 65-70% Rīgas reģiona iedzīvotāju. Tomēr salīdzinoši augstas moderno komunikāciju pakalpojumu cenas ir kavēklis Rīgas reģiona konkurētspējas paaugstināšanai Baltijas jūras telpas un Eiropas mērogā.

Enerģijas apgāde. Rīgas reģions ir Latvijā lielākais enerģijas ražotājs un arī patērētājs. 1990-os gados patēriņš reģionā ievērojami samazinājās, 21.gadsimtā tas atkal nedaudz pieauga un ir stabils. Enerģijas izmantošanas efektivitāte ir nepietiekama. Vērojama tendence uzlabot enerģētikas infrastruktūras tīklu un objektu fizisko stāvokli un darbības efektivitāti. Vēlamā attīstība – kāpināt uzlabošanas tempus un lielāku vērību veltīt energoresursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanai. Kaut arī enerģijas taupīšanas pasākumu ieviešana sākās 1990-os gados, nepietiek investīciju un lēni norit tehnoloģiju nomaiņa, enerģiju taupošu iekārtu uzstādīšana. Siltumapgādē tiek rekonstruēti siltumapgādes tīkli. Arvien plašāk tiek veikta ēku siltināšana.

Cauruļvadi. Rīgas reģionu šķērso trīs maģistrālās cauruļvadu līnijas. Divas naftas produktu līnijas no Krievijas caur Rīgas reģionu iet uz Ventspili – jēlnaftas un naftas produktu vadi, kuri kopš 2001.gada tikpat kā netiek noslogoti. Rīgas reģionu šķērso arī gāzes cauruļvadu līnija no Polockas uz Inčukalna pazemes gāzes krātuvēm, kas ir lielākās Baltijas valstīs (4 miljoni m³).

Ekonomika

Rīgas reģions ir Latvijas ekonomikas virzītājspēks. Rīgas reģiona IKP īpatsvars 2005.gadā bija gandrīz 69 % no valstī kopumā radītā IKP. Radītā IKP apjomā visnozīmīgākā loma pieder Rīgai. 2005.gadā pēc IKP apjoma galvaspilsētas ieguldījums valstī bija 57%, bet reģionā - 84%. Reģiona IKP vidējā vērtība, rēķinot uz vienu iedzīvotāju 2005.gadā bija 1,4 reizes lielāka nekā vidēji

valstī, bet vēl joprojām jūtami atpaliek no Eiropas Savienības valstu vidējiem IKP rādītājiem. Reģionā reģistrēti gandrīz 60 tūkstoši uzņēmumi (2007.g). No tiem ekonomiski aktīvi ir aptuveni 40%, kas atbilst Latvijas vidējam rādītājam.

Rūpniecība. Rīgas reģionā 2007.gadā ražoja vairāk kā 60% valsts rūpnieciskās produkcijas. Aptuveni 80% reģiona rūpniecības jaudas atrodas Rīgas pilsētā. Rūpnieciskā ražošanā dominē darbietilpīgas nozares un nozares, kas apstrādā vietējās izejvielas - pārtikas produktu un dzērienu ražošana, kokapstrāde, kā arī tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana, ķīmiskā rūpniecība, izdevējdarbība. Gandrīz visas minētās nozares raksturo industrializācijas perioda tautsaimniecības struktūru, kur tiek radīti produkti ar salīdzinoši zemu pievienoto vērtību. Samērā augsts ir enerģētikas īpatsvars (elektroenerģija, gāze, ūdens) un ir vērojams šīs nozares lomas pieaugums.

No inovatīvajām ražošanas nozarēm kopš 90-to gadu vidus relatīvi strauji attīstās IT nozares – programmatūras ražošana un datoru komplektēšana, kā arī farmakoloģija. Šīs nozares piesaista kapitālu, tajās attīstās mazie un vidējie uzņēmumi. Reģiona samērā bagātais IT nozaru attīstības potenciāls joprojām netiek izmantots pietiekami. Rīgas reģions ir pionieris ciešākas sasaistes veidošanā starp pētniecību un ražošanu Reģionā darbojas vairāki inovatīva un tehnoloģiska biznesa atbalsta kompleksi (parki un centri), tajos strādā vairāk desmiti uzņēmumu. Minētie centri veicina uzņēmumu piedalīšanos starptautiskos projektos un palīdz tām atrast sadarbības partnerus ārvalstīs. Tomēr uz augstajām tehnoloģijām un inovācijām orientētas ražošanas īpatsvars pašreiz nav pietiekams, lai prognozētu strauju augsto tehnoloģiju/inovatīvo ražotņu īpatsvara strauju pieaugumu reģiona tautsaimniecībā tuvākajos gados.

Rīgas reģionā ir 5 funkcionējošas ostas – starptautiskās nozīmes Rīgas osta, kā arī četras mazās ostas – Lielupe, Skulte, Salacgrīva un Engure, kurām ir nacionāla nozīme. Rīgas osta vēsturiski bijusi reģiona attīstības ekonomiskais “dzinējs”. Rīgas osta paplašina pakalpojumu spektru, bet kā galveno savu attīstības specializāciju virza konteineru kravu apstrādē.

Pakalpojumi. Pakalpojumu sfēra attīstās ļoti dinamiski. Tirgus mehānismu ietekmē tajā notiek strukturālas pārmaiņas, piemēram, nekustamo īpašumu tirgus u.c. attīstība. Rīgas reģions apkalpo 80-90% finansu, mārketinga, konsultāciju, apdrošināšanas sektora, reklāmas u.c. darījumu jomas pakalpojumu, kā arī augstākā līmeņa sadzīves pakalpojumu, tirgus. Tajā atrodas visas lielākās bankas, birža, apdrošināšanas sabiedrības u.c. finansu darījumu iestādes, kas veic starptautiskus darījumus. Biznesa pakalpojumu un augstākā līmeņa sadzīves pakalpojumu piedāvājumā Rīgas reģionam nacionālā līmenī nav kaut cik līdzvērtīgu konkurentu.

Rīga reģions ir arī galvenais pakalpojumu sniedzējs tūrisma nozarē. Tajā izveidota Latvijā spēcīgākā tūrisma infrastruktūra, kas tomēr pagaidām atpaliek no citu Baltijas jūras valstu metropoļu reģionu tūrisma infrastruktūru. Pamazām līdzsvarojas izejošā un ienākošā tūrisma apjomi, trūkst atbilstošas informācijas. Nepietiekami attīstīts vietējais iekšzemes tūrisms. Reģiona tūrisma informācijas centru kapacitāti nepieciešams palielināt.

Lauksaimniecība. Lauksaimnieciskās ražošanas īpatsvars Rīgas reģionā, īpaši tā centrālajā daļā, ir zemāks nekā vidēji Latvijā. Arī iedzīvotāju nodarbinātībā lauksaimniecībai Rīgas reģionā nav tik ievērojama nozīme kā citos valsts reģionos. Samazinās ne tikai lauksaimniecības produkcijas īpatsvars reģiona IKP, bet arī tās kopapjoms. Rīgas tuvumā lauku teritorijās saimniecība ir daudzveidīgāka nekā jebkur citur valstī un lauksaimniecība nav vairs lauku attīstības galvenais spēks. Savukārt reģiona ārējā zonā, Limbažu, Ogres, Tukuma rajona attālajās teritorijās lauksaimniecība ir pārsvarā pār citiem tautsaimniecības sektoriem. Bet arī tur ievērojamas lauksaimnieciskās ražošanas pamatresursa – zemes – platības vairs netiek iekļautas

ražošanas aprītē. Samazinās mājlopu skaits, vairums privāto lauksaimniecības uzņēmumu ražo galvenokārt ģimenes patēriņam. Rīgas pilsēta savai attīstībai izmanto arvien vairāk lauku pamatresursu, vispirms zemi un cilvēkus.

2.3. ATTĪSTĪBAS PROCESI UN TENDENCES

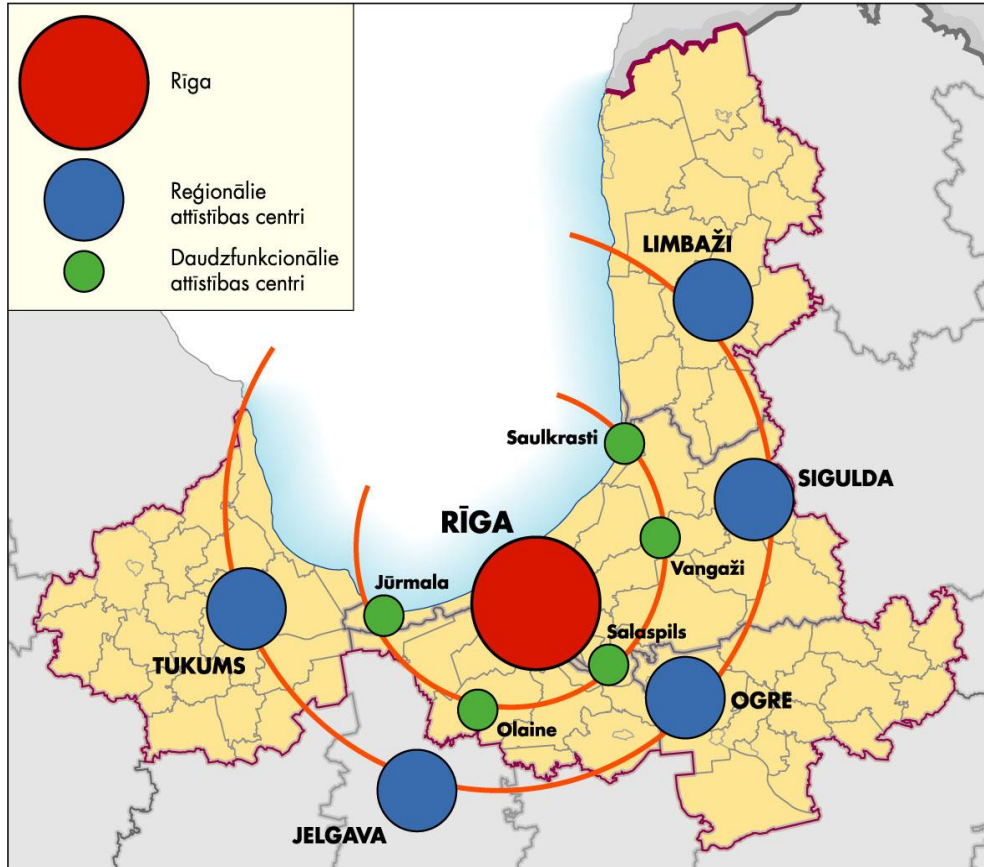
Rīgas reģiona attīstībā vērojami vairāki procesi, kuri nākotnē var kļūt arvien izteiktāki:

- Rīgas reģions kļūst par ātri augošu metropoles reģionu. Turpinās ekonomisko aktivitāšu koncentrācija Rīgā un tās tuvākajā apkārtnē. Reģions veidojas par ievērojamu Baltijas jūras valstu finansu, starptautiskā biznesa, kultūras un politisko centru. Reģionā ienāk investīcijas no ārvalstīm, galvenokārt no Skandināvijas, Vācijas, Krievijas u.c.
- Rīgas reģiona iedzīvotāju ienākumi lēni, bet nepārtraukti palielinās, turklāt salīdzinoši straujāk, nekā citos Latvijas reģionos.
- Rīgas reģiona iedzīvotāju dabīgais pieaugums ir negatīvs. Rīgas rajonā un īpaši Rīgai tuvumā esošajās pašvaldībās iedzīvotāju skaits pieaug tikai pateicoties migrācijai.
- Reģionā aktuāli ir sociālie jautājumi – pastāv sociālā atstumtība un noslāņošanās, pieaug sociālie izdevumi, ir augsta kriminogēnā situācija ar tendenci pieaugt jauniešu vidū. Notiek strukturālas izmaiņas darba tirgū. Nostabilizējies strādājošo skaits gan privātajā, gan arī sabiedriskajā sektorā.
- Attīstās industriālai sabiedrībai tradicionālās rūpniecības nozares – kokrūpniecība un pārtikas rūpniecība, tomēr galvenās pievienotās vērtības devējs ir pakalpojumi. Pieaug Rīgas reģiona kā Baltijas finansu centra loma. Informācijas sabiedrību raksturojošo elementu - industriālo parku un tehnoloģisko centru darbības apjoms ir šaurs, lai arī to ietvaros strādājošās firmas izmanto jaunākās tehnoloģijas.
- Notiek nevēlamas izmaiņas satiksmes struktūrā. Reģionā samazinās sabiedriskā transporta loma un pazeminās reģiona apdzīvoto vietu sasniedzamība un nepietiekami ātri aug reģiona starptautiskā sasniedzamība.
- Iezīmējas eksurbanizācijas procesi reģiona robežās, kur galvenā loma ir iedzīvotājiem ar ļoti zemu vai arī ļoti augstu ienākumu līmeni.
- Apdzīvojums ir izpleties aiz Rīgas pilsētas robežām, pieauguši būvniecības apjomi un izveidojušās jaunas galvenokārt privātmāju apbūves teritorijas. Īpaši izteikta ir tendence apbūvei attīstīties ārpus esošajiem apdzīvotuma centriem un gar autoceļiem. Rīgas pilsēta savai attīstībai izmanto arvien vairāk lauku pamatresursu, vispirms zemi un cilvēkus. Aug atšķirīgu izaugsmes priekšnosacījumu radītā plaisa starp pilsētu un lauku, Rīgas un mazpilsētu, Rīgai tuvo un attālināto lauku teritoriju ekonomiskās un sociālās attīstības tempiem. Darba vietām koncentrējoties Rīgā, tās tuvumā esošās pilsētas un citas apdzīvotas vietas arvien vairāk pārvēršas par iedzīvotāju nakšņošanas vietām radot izteiktu svārstmigrāciju uz-no darba. Kopš 1990-to gadu beigām Pierīgā notiek apdzīvoto vietu saplūšana, īpaši gar galvenajiem autoceļiem, un izkaisītu apbūves rajonu veidošana jūras, ezeru un upju piekrastēs ārpus esošo apdzīvoto vietu robežām. Spilgtākais piemērs ir Rīgas un Jūrmalas apbūves saplūšana.
- Reģiona laukos notiek kultūrainavas degradācija, samazinās lauksaimnieciski apstrādātās platības.
- Pakāpeniski pieaug tūrisma pakalpojumu skaits un to daudzveidība. Attīstās lauku tūrisms.

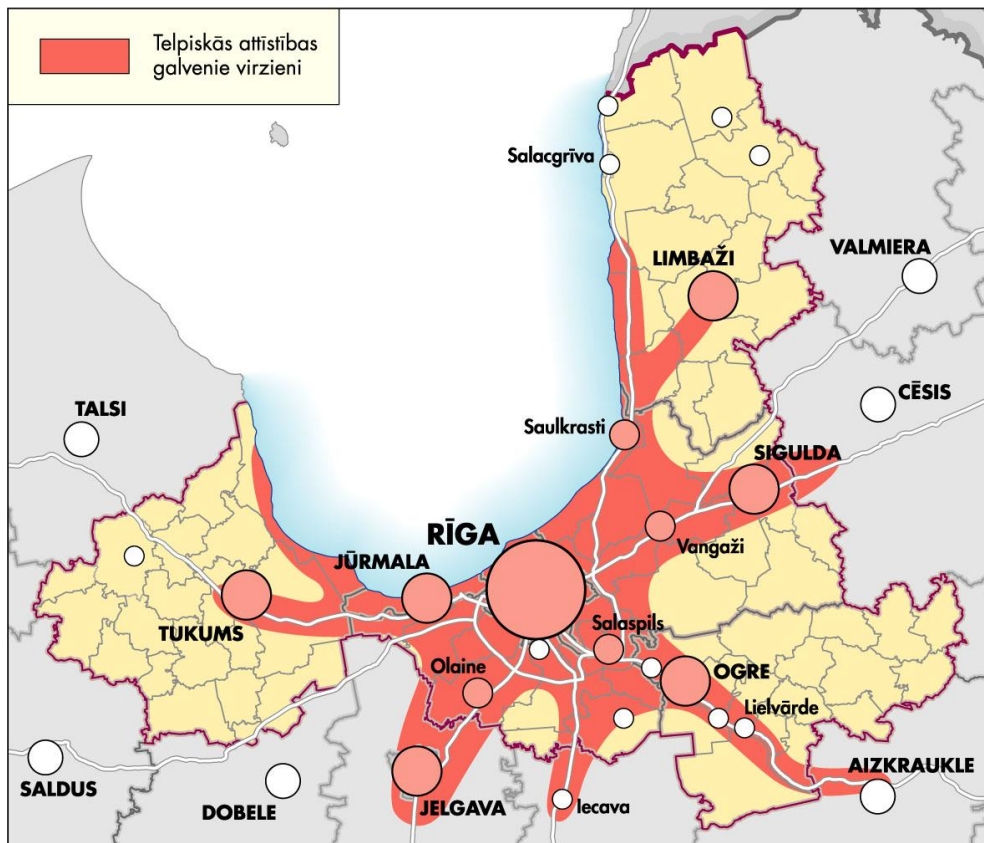
2.4. RISINĀMIE JAUTĀJUMI UN VAJADZĪBAS

Lai panāktu Rīgas reģiona sekmīgu attīstību, ievērojot aktuālos un perspektīvos attīstības procesus, ir nepieciešams risināt vairākus nozīmīgus attīstības jautājumus:

- Veidot reģiona visaptverošu vietējo un starptautisko attīstības politiku.
- Paaugstināt sadarbības efektivitāti starp reģiona pašvaldībām, ar citiem Latvijas reģioniem un valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un uzņēmējiem.
- Attīstīt cilvēku resursus, veicinot dzimstības pasākumus, paplašinot iespējas pieejamai un kvalitatīvai izglītībai, profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas, sociālo aizsardzību un pakalpojumus mūsdienīgā līmenī.
- Veicināt perspektīvo reģiona tautsaimniecības nozaru un uzņēmējdarbības virzienu attīstību, veidojot labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, attīstot uz zināšanām un pētniecību balstītas modernās tehnoloģijas un inovācijas, atbalstīt nozares, kuras ražo produkciju ar augstu pievienoto vērtību.
- Radīt priekšnosacījumus reģiona kā starptautiski atzīta pakalpojuma centra (finansu, tranzīta u.c.) attīstībai.
- Izveidot kvalitatīvu transporta, sakaru un informācijas tehnoloģiju, enerģijas un vides infrastruktūru.
- Attīstīt ar starptautiskos transportu saistīto infrastruktūru.
- Izveidot drošu, ērtu, videi draudzīgu un savstarpēji saistītu, reģiona sabiedriskā transporta sistēmu.
- Attīstīt vietējo un starptautisko tūrismu.
- Saglabāt un attīstīt reģiona Latvijas kūrortus, izmantojot unikālos minerālūdeņu un ārstniecisko dūņu resursus.
- Saglabāt un attīstīt kultūrvidi - daudzveidīgo, kultūrvēsturisko mantojumu un citus savdabīgos reģiona (tūrisma) resursus.
- Attīstīt ilgtspējīgu daudzcentru (policentrisku) apdzīvojuma sistēmu.
- Nodrošināt kvalitatīvu un pievilcīgu pilsētas un lauku vides un ainavas attīstību.
- Saglabāt un attīstīt ilgtspējīgu un veselīgu dabas vidi.
- Sekmēt esošo mājokļu revitalizāciju, kvalitatīvu un pieejamu mājokļu attīstību.

6. attēls. Rīgas reģiona apdzīvotības struktūras daudzcentru attīstība

7. attēls. Rīgas reģiona telpiskās attīstības galvenie virzieni

3. PERSPEKTĪVA

3.1. VĪZIJA

RĪGAS REĢIONS 2020.GADĀ:

- Starptautiski konkurētspējīgs izglītības, pētniecības un darījumu reģions.
- Ilgtspējīgs un policentriski integrēts Latvijas, Baltijas jūras piekrastes un Eiropas metropoles reģions.
- Latvijas saimnieciskā sirds, atvērta investīcijām un tūristiem no visas pasaules.
- “Vārti” un plūsmu krustpunkts no Rietumiem uz Austrumiem, no Ziemeļiem uz Dienvidiem.
- Viens no galvenajiem Baltijas jūras reģiona attīstības centriem.
- Kultūras centrs ar bagātu kultūrvēsturisko mantojumu un pievilcīgu dabu un jūru.
- Sociāli stabila, pievilcīga dzīves un darba vieta zināšanu un informācijas sabiedrībai.

3.2. RĪGAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS PRIORITĀTES

Rīgas reģiona attīstībā ikviena cilvēka dzīves joma ir nozīmīga, tādēļ ir jārisina visas aktuālās problēmas un jāveido priekšnoteikumi attīstībai iespējami visās jomās un vietās reģionā. Taču to nevar veikt visās jomās vienlaicīgi, attīstības priekšnoteikumu, cilvēku resursu un finanšu resursu trūkuma dēļ. Tādēļ, nosakot reģiona attīstības prioritātes, ir jāņem vērā vietējie apstākļi, starptautiskajā telpā valdošās tendences un jāizvērtē, kas jādara vispirms, lai panāktu strauju un ilgtspējīgu reģiona izaugsmi.

Pašreiz starptautiskajā konkurences telpā sacensība jau norit galvenokārt uz zināšanām balstītās un inovatīvās ekonomikas nozarēs, kas veido lielāko pievienoto vērtību, tātad rada labklājības un tālākas attīstības pamatu.

1. Virzībā uz vispārējo mērķi, pastāvīgai attīstībai ilglaicīgā perspektīvā, kur nepieciešams, lai Rīgas reģions būtu sekmīgs Eiropas attīstības reģions, prioritāte darbībai ir: **uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstības veicināšana**, informācijas tehnoloģiju (IT) izplatījuma radīšana un inovatīvu tehnoloģiju piesaiste, atbalstot funkcionāli un telpiski tīklotu, savstarpēji papildinošo ekonomisko struktūru - klāsteru rašanos.

Lai šo prioritāti īstenotu ir nepieciešams kultūras potenciāla, jaunas vispārējās izglītības, intelektuāli radošas uzņēmējdarbības veicināšanu, specializētas izglītības, pētījumu un uzņēmējdarbības sasaisti, un arī tīklotas sadarbības – komunikāciju attīstība.

2. Lai nodrošinātu šodien nepieciešamos pakalpojumus reģiona iedzīvotājiem, un uzturētu tos nākotnē pastāvīgi augošu vajadzību līmenī, kā arī lai nodrošinātu no tīklotas sadarbības atkarīgo jauno pakalpojumu un inovatīvo ekonomiku t.sk. ekonomiskos klāsterus, prioritāte darbībai ir: **“sasiedzamības” infrastruktūras attīstība** satiksmes, komunikāciju un informācijas sasiedzamības ātrumam un izplatībai reģionā (iekšējā sasiedzamība), un reģiona ātru un biznesam ērtu sasaisti ar Baltijas jūras reģiona, Eiropas un globālajiem satiksmes, komunikāciju un informācijas tīkliem (ārējā sasiedzamība).

Lai šo prioritāti īstenotu ir nepieciešams kultūras, sociālo pakalpojumu un izglītības pieejamības attīstība no vienas puses un tehniskās infrastruktūras attīstību no otras puses, kas ir priekšnoteikumi šīs prioritātes īstenošanai. Darbībai jāsakņojas satiksmes, komunikāciju un informācijas mērķtiecīgā organizācijā, koordinācijā un vadībā “sasniedzamībai”.

3. Lai nodrošinātu esošo dzīves vides, dabas un kultūras vērtību un daudzveidības pastāvīgu uzturēšanu un pilnveidošanu, kā arī paaugstinātu efektīvu enerģijas ieguves un izlietojuma telpisko sadalījumu prioritāte darbībai ir: **ilgtspējīgas un līdzsvarotas telpiskās struktūras attīstība** radot veselīgus dzīves videsapstākļus daudzcentriskā apdzīvojuma struktūrā, priekšnoteikumus jauna veida ekonomikas attīstībai piekrastē un laukos - sadarbībā ar vidējām un mazajām pilsētām, kā arī videi labvēlīga tūrisma attīstības potenciāla izmantošanai.

Lai šo prioritāti īstenotu ir nepieciešams, pirmkārt, integrētas pilsētu ekonomiskas dažādošanas stratēģijas, veicinot uzņēmumu sadarbības tīklus starp moderniem maziem un vidējiem uzņēmumiem pilsētās un laukos, tiecoties uz sociālo un funkcionālo daudzveidību pilsētu grupējumos (klāsteros), kas ietver integrētu lauku teritoriju un vidēju, mazo pilsētu pamatpakalpojumu un sabiedriskā transporta tīklu. Otrkārt, ir nepieciešama integrēta un efektīvi koordinēta telpiskās attīstības politika un kopīga zemes izmantošanas un transporta plānošana, kā arī ekoloģiski jutīgo teritoriju un teritoriju ar augstu bioloģisko daudzveidību apsaimniekošanas plānošana.

3.3. RĪGAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS MĒRĶI

Rīgas reģiona attīstības galvenie mērķi ir orientieri savstarpēji koordinējamai darbībai.

1. mērķis

Rīgas reģiona starptautiskās lomas un ietekmes pieaugums Eiropā, Baltijas jūras baseina reģionā, veidojot ilgtspējīgu, visaptverošu attīstības politiku un efektīvi to īstenojot sadarbībā un konkurencē ar citiem reģioniem

2. mērķis

Rīgas reģiona cilvēku potenciāla – spēju un sociālās aktivitātes pieaugums, paplašinot zināšanu ieguves iespējas un nodrošinot visiem pieejamu un kvalitatīvu veselības aprūpi, sociālo aizsardzību un pakalpojumus

3. mērķis

Konkurētspējīga tautsaimniecība un labvēlīga uzņēmējdarbības vide, īpašu vērību veltot uz zināšanām un pētniecību balstīto moderno tehnoloģiju un inovāciju attīstībai un reģiona kā starptautiski atzīta pakalpojuma centra attīstībai

4. mērķis

Efektīva sadarbība starp reģiona pašvaldībām, ar pārējiem Latvijas reģioniem un valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un uzņēmējiem Latvijas kopīgās attīstības un izaugsmes interesēs

5. mērķis

Attīstību rosinošas reģiona satiksmes, komunikāciju, informācijas, enerģijas un vides infrastruktūra

6. mērķis

Droša, ērta un videi draudzīga reģiona starptautiskā un vietējā sasniedzamība

7. mērķis

Vietējā un starptautiskā tūrisma attīstība balstoties uz daudzveidīgās vides, savdabīgās kultūras un kultūrvēsturiskajām vērtībām

8. mērķis

Augstas kvalitātes veselīga dzīves vide, sekmējot ilgtspējīgas, daudzcentru apdzīvojuma sistēmas attīstību, harmonijā ar dabas vidi un saskaņotām pilsētu un lauku attiecībām

3.4. UZDEVUMI

Stratēģijā izvirzīto uzdevumu īstenošana dotu iespēju Rīgas reģionam veicināt Latvijas izaugsmi, pilnveidot savus cilvēkresursus, efektīgāk attīstīt tautsaimniecību, uzlabot infrastruktūru un sasniedzamību, sekmēt tūrismu un radīt kvalitatīvu dzīves vidi un tā panākt savas ietekmes pieaugumu starptautiskajā telpā.

1. mērķis

Rīgas reģiona starptautiskās lomas un ietekmes pieaugums Eiropā, Baltijas jūras baseina reģionā

1. uzdevums **Līdzdalības paaugstināšana Baltijas jūras reģiona un Eiropas politikas veidošanā**
2. uzdevums **Starptautiskā sadarbības tīkla veidošana un pieredzes apmaiņa**
3. uzdevums **Reģiona tēla un atpazīstamības veidošana starptautiskajā telpā, sevišķi kā Baltijas jūras baseina un piekrastes reģiona attīstībai**

2. mērķis

Rīgas reģiona cilvēku potenciāla – spēju un sociālās aktivitātes pieaugums

1. uzdevums **Ģimeņu labklājības un iedzīvotāju dabiskās kustības atbalsta pasākumu veicināšana izstrādājot reģiona un atbalstot valsts mājokļu attīstības politiku**
2. uzdevums **Zināšanu ietilpīgai nodarbinātībai labvēlīgu priekšnosacījumu radīšana**
3. uzdevums **Izglītības kvalitātes paaugstināšana un pieejamības nodrošināšana**
4. uzdevums **Pieaugušo mūžizglītības atbalstīšana**
5. uzdevums **Veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana un pieejamības nodrošināšana**
6. uzdevums **Atpūtas iespēju paplašināšana un kultūras pasākumu pieejamības nodrošināšana**

3. mērķis

Konkurētspējīga tautsaimniecība un labvēlīga uzņēmējdarbības vide

-
1. uzdevums **Uzņēmējdarbības aktivitātes paaugstināšana un jaunu konkurētspējīgu produktu ražošanas atbalstīšana**
 2. uzdevums **Uz zināšanām un pētniecību balstīto inovāciju, moderno tehnoloģiju un klasteru attīstība**
 3. uzdevums **Izglītības, zinātnes, inovatīvā un pētniecības tīkla attīstība**
 4. uzdevums **Reģiona kā starptautiski atzīta un Baltijas galvenā pakalpojumu centra attīstības stiprināšana**
 5. uzdevums **Pievilcīgas, drošas un atvērtas uzņēmējdarbības vides veidošana**

4. mērķis

Efektīva sadarbība starp reģiona pašvaldībām, ar pārējiem Latvijas reģioniem un valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un uzņēmējiem Latvijas kopīgās attīstības un izaugsmes interesēs

-
1. uzdevums **Reģiona pašvaldību darbības koordinācijas nodrošināšana vienotas politikas veidošanā**
 2. uzdevums **Dialoga uzturēšana ar citiem Latvijas reģioniem, privāto sektoru un nevalstiskajām organizācijām**
 3. uzdevums **Rīgas reģiona un valsts attīstības interešu saskaņošana**
 4. uzdevums **Rīgas un Pierīgas pašvaldību sadarbības organizēšana integrēta apdzīvojuma, satiksmes un vides infrastruktūras attīstībai**

5. mērķis

Attīstību rosinošas reģiona satiksmes, komunikāciju, informācijas, enerģijas un vides infrastruktūra

-
1. uzdevums **Aktīvas informācijas telpas veidošana reģionā, balstoties uz zināšanu ieguves un informācijas tehnoloģiju pieejamību**
 2. uzdevums **Enerģijas taupīšana, efektīva energoresursu izmantošana, atjaunojamo un jaunu enerģijas avotu attīstības veicināšana**
 3. uzdevums **Vides infrastruktūras sakārtošana un attīstība**

6. mērķis

Droša, ērta un videi draudzīga reģiona starptautiskā un vietējā sasniedzamība

-
1. uzdevums **Starpsektoru transporta attīstības politikas izveide un darbības koordinācija reģiona līmenī**
 2. uzdevums **Reģiona konkurētspējas paaugstināšana Eiropas transporta pakalpojumu tirgū**
 3. uzdevums **Ātra un ērta reģiona starptautiskā sasniedzamība, atbalstot visus transporta veidus**
 4. uzdevums **Ātra un ērta reģiona vietējā sasniedzamība reģiona teritorijā, balstoties uz vienotu un efektīvu sabiedriskā transporta sistēmu**
 5. uzdevums **Videi draudzīga transporta attīstība**
-

7. mērķis

Vietējā un starptautiskā tūrisma attīstība balstoties uz daudzveidīgās vides, savdabīgās kultūras un kultūrvēsturiskajām vērtībām

1. uzdevums **Reģiona tūrisma attīstības politikas veidošana un plānošana**
2. uzdevums **Tūrisma infrastruktūra, produkta kvalitātes un daudzveidības pilnveidošana**
3. uzdevums **Veicināt reģiona tūrisma mārketingu un informācijas attīstību**
4. uzdevums **Kultūrvēsturiskā mantojuma un kultūrainavu saglabāšana un attīstība**
5. uzdevums **Kūrortu attīstības resursu saglabāšana un atjaunošana**

8. mērķis

Augstas kvalitātes veselīga dzīves vide

1. uzdevums **Daudzcentru apdzīvojuma struktūras attīstīšana reģionā**
2. uzdevums **Vērtīgu pilsētu un lauku kultūrainavu un dabas resursu attīstīšana, saglabāšana un aizsardzība**
3. uzdevums **Pievilcīgas dzīves vides un mājokļu attīstība**
4. uzdevums **Vērtīgo dabas teritoriju saglabāšana un aizsardzība**

4. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANA UN UZRAUDZĪBA

Attīstības procesi mūsdienās noris ļoti strauji un nav iespējams prognozēt visus attīstības procesus turpmāko gadu perspektīvā. Rīgas reģiona stratēģiskās plānošanas process ir nepārtraukts process, tā gaitā analīze un rīcību noteikšana cieši saistīta ar stratēģijā izvirzīto mērķu īstenošanu. Tādēļ stratēģija periodiski jāpārskata, jāpapildina un jāaktualizē. Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomei nepieciešams Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģiju pārskatīt, izvērtēt un pēc vajadzības aktualizēt ik reizi pēc kārtējām vietējo pašvaldību vēlēšanām.

Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģijas īstenošana ir iespējama apvienojot reģionā ietilpstošo pašvaldību resursus un efektīvi sadarbojoties savā starpā, sadarbojoties ar valsts institūcijām un citiem reģioniem, ar nevalstisko sektoru un uzņēmējiem. Sekmīgi īstenojot šo stratēģiju, Rīgas reģions kļūs par paraugu citiem Latvijas reģioniem, kā konkurētspējīgs Eiropas reģions ar dinamiski konkurētspējīgu un līdzsvaroti attīstītu kvalitatīvu dzīves vidi.

Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģijas īstenošana ir iespējama gadījumā, ja ir reģiona pašpārvalde vai pārvalde ar plānošanas koordinācijai un reģiona kopējo attīstības projektu virzīšanai nepieciešamajiem resursiem.

Rīgas plānošanas reģiona administrācija vada Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģijas īstenošanu. Reģiona attīstībai būtiskas ir ne tikai attīstības padomes un administrācijas tieši veiktās darbības, bet arī atsevišķu pašvaldību attīstības projekti, nevalstisko organizāciju un uzņēmēju projekti, valsts investīcijas un valsts institūciju darbība. Šajā sakarā Rīgas plānošanas reģiona administrācijas galvenie uzdevumi stratēģijas īstenošanas ietvaros ir:

- Konkrētas rīcības reģiona pārvaldes efektivitātes uzlabošanā un reģiona tēla virzīšanā;
- Vienotas politikas noteikšana atsevišķos jautājumos;
- Pašvaldību darbības koordinēšana atsevišķos jautājumos (piemēram, sabiedriskā transporta attīstības jomā);
- Pašvaldību sadarbības organizēšana atsevišķās nozarēs un jomās (piemēram, tūrisma attīstībā, izglītības infrastruktūras attīstībā);
- Dažāda veida informācijas apkopošana un tās pieejamības nodrošināšana mērķa grupām;
- Starpnieka loma starp valsts institūcijām un pašvaldībām;
- Reģiona interešu aizstāvēšana un virzīšana nacionālajā un starptautiskā līmenī. Attiecībā uz reģiona interešu aizstāvēšanu nacionālajā līmenī, Rīgas plānošanas reģionam jāieņem aktīva pozīcija – jāsniedz ne tikai atzinumi, bet aktīvi jāpiedalās dažādu dokumentu izstrādē, dažādās darba grupās, semināros u.c.

Lai nodrošinātu regulāru stratēģijas īstenošanas uzraudzību, Rīgas plānošanas reģiona administrācija katru gadu sagatavo *Rīgas reģiona attīstības uzraudzības ziņojumu*, kas satur stratēģijas īstenošanas gaitas novērtējumu, nepieciešamo resursu un jaunu aktivitāšu priekšlikumus. Uzraudzības ziņojumā ietilpst:

- Atzinumi par darbiem un paveikto uzdevumu ietvaros;
- Ieteikumi par nepieciešamajām izmaiņām stratēģijā;
- Priekšlikumi par jaunām aktivitātēm stratēģijas noteikto mērķu sasniegšanai.

Uzraudzības ziņojumu izskata, vērtē un apstiprina Rīgas plānošanas reģiona attīstības padome.

Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanai, tiem atbilstošo ilgtermiņa, jeb pastāvīgo uzdevumu izpildei paredzams darbs trīs virzienos:

- 1) jārealizē pastāvīgs politikas atbalsts un koordinācija veicinot un stiprinot sadarbību reģiona pašvaldību un valsts institūciju sasaistē veidojot kopīgas aktivitātes un attīstības projektus;
- 2) jāuztur regulāri aktualizēta *Rīgas reģiona attīstības programma*, kura konkretizē reģiona attīstības mērķus un uzdevumus vidējam termiņam (līdz 7 gadiem), kā arī paredz to izpildei nepieciešamos resursus un atbildības;
- 3) jāuztur regulāri aktualizētas *Rīgas reģiona telpiskās attīstības plānojuma* īstenošanas vadlīnijas, jārealizē reģiona telpiskās attīstības procesu novērtēšana un plānošanas uzraudzība atbilstoši Rīgas reģiona attīstības stratēģijā definētajām nostādnēm un mērķiem.

Reģiona funkciju izpildei paredzētā budžeta veidošanā ik gadu, vienlaikus plānojot budžeta attīstību trīs gadu periodam, jāievērtē Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģijā noteiktu uzdevumu izpildes vajadzības.

RĪGAS PLĀNOŠANAS REĢIONS
www.rpr.gov.lv